

บทที่ 2

ขั้นตอนการสืบสวนอุบัติเหตุจากการชนส่งและจราจร

เนื่องจากการสืบสวนอุบัติเหตุต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริง ดังนั้นการสืบค้นข้อมูลที่เป็นจริงจึงเป็นสิ่งสำคัญต่ออุบัติเหตุทุกราย ไม่ว่าจะเป็นอุบัติเหตุร้ายใหญ่หรืออุบัติเหตุร้ายเล็ก อุบัติเหตุแต่ละรายแตกต่างกัน แต่วิธีสืบสวนอุบัติเหตุไม่ใช่ ไม่ว่าจะร้ายจะเสียหายโดยสิ้นเชิงหรือเสียหายเล็กน้อยเท่านั้น วิธีสืบสวนต้องทำเหมือนกันทุกราย และทำเหมือนกันทุกครั้ง

“Each accident is different; the method of investigating an accident is not. Whether the vehicle is a total disaster or only has minor damage, the method by which the investigation must be done has to be exactly the same each and every time.” (Van Kirk, 2001)

การสืบสวนอุบัติเหตุสามารถแบ่งเป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. การรื้อรับแจ้งเหตุ
2. การดำเนินการหลังจากได้รับแจ้งหรือทราบการเกิดเหตุ
3. การดำเนินงานในที่เกิดเหตุ
4. การรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม
5. การวิเคราะห์สาเหตุอุบัติเหตุและแนวทางแก้ไข

2.1 การรื้อรับแจ้งเหตุของหน่วยสืบสวนอุบัติเหตุ

ที่ตั้งของหน่วยสืบสวนอุบัติเหตุจากการชนส่งและจราจรจะใช้เป็นสถานที่รับแจ้งเหตุ วางแผนการทำงาน วิเคราะห์ผลการตรวจสอบ และเก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะมีรถยนต์ประจำหน่วย เพื่อใช้ในการออกปฏิบัติงานภาคสนาม โดยในรถควรมีอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการสืบสวนจัดเตรียมอยู่อย่างพร้อมเพรียง สามารถออกปฏิบัติงานได้ทันทีที่มีการแจ้งเหตุเข้ามา ซึ่งไม่ควรช้าเกิน 30 นาทีหลังจากเกิดเหตุ เนื่องจากหลักฐานหรือร่องรอยการเกิดอุบัติเหตุอาจถูกเคลื่อนย้ายไปก่อน สำหรับการรับแจ้งเหตุนั้น หน่วยสืบสวนอุบัติเหตุจากการชนส่งและจราจรอาจทำการเชื่อมต่อการสื่อสารกับหน่วยงานต่าง ๆ ตลอด 24 ชั่วโมง โดยเฉพาะในส่วนของสถานีตำรวจ โรงพยาบาล และหน่วยกู้ภัยต่าง ๆ โดยสามารถติดต่อกันทางโทรศัพท์ และวิทยุสื่อสารซึ่งใช้คลื่นความถี่เดียวกับหน่วยฉุกเฉินและตำรวจที่รับแจ้งเหตุเพื่อให้สามารถติดตามตรวจสอบการเกิดอุบัติเหตุได้ตลอดเวลา

ข้อมูลเบื้องต้นที่ต้องการในการรับแจ้งเหตุ ได้แก่

- (1) สถานที่เกิดอุบัติเหตุ
- (2) ลักษณะการเกิดอุบัติเหตุ
- (3) จำนวนผู้ประสบอุบัติเหตุ
- (4) ความรุนแรงและอาการของผู้ประสบอุบัติเหตุ

อุปกรณ์ที่ควรเตรียมพร้อมสำหรับการออกสืบสวนอุบัติเหตุ

ดังกล่าวแล้วข้างต้น ระหว่างการรอรับแจ้งเหตุ ทีมสืบสวนอุบัติเหตุควรพร้อมที่จะออกทำการสืบสวนโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะฉะนั้นอุปกรณ์ที่ใช้ส่วนใหญ่ควรเก็บไว้ในรถที่พร้อมจะออกเดินทางอุปกรณ์ดังกล่าวได้แก่ :

- แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลพร้อมกระดานรองเขียน
- เครื่องมือวัด ซึ่งอุปกรณ์พื้นฐานคือเทปผ้าที่ความยาววัดได้ถึง 30 เมตร และอุปกรณ์เสริม
- เทปตลับ วัดได้ยาว 2.5 เมตร
- ล้อวัดระยะ (Measuring wheel)
- วัสดุสำหรับกำหนดจุด เช่น สีสเปรย์สีเหลืองหรือสีส้ม
- กล้องสำรวจวีโอโดไลท์ (ถ้าต้องการ)
- ระดับน้ำ สำหรับวัดความลาดของทางขึ้นลงทางลาดชัน และความเอียงของผิวจราจร
- กล้องถ่ายรูปหรือกล้องวิดีโอพร้อมอุปกรณ์ เช่น ถ่านไฟฉาย/แบตเตอรี่ แฟลช

รูปที่ 2-1 ยานพาหนะสำหรับทีมสืบสวนอุบัติเหตุที่ควรมีที่นั่งโดยสาร 3-4 ที่นั่ง และมีที่สำหรับเก็บอุปกรณ์ที่ใช้ในการสืบสวนอยู่ด้านท้ายรถ อุปกรณ์ดังกล่าวจะจัดเก็บในลักษณะที่จะไม่หลุดเข้าไปในห้องโดยสารเมื่อรถเบรกรุนแรง

2.2 การดำเนินงานหลังจากได้รับการแจ้งหรือทราบการเกิดเหตุ

เมื่อหน่วยสืบสวนได้แจ้งอุบัติเหตุและตัดสินใจที่จะทำการสืบสวนอุบัติเหตุนั้น ทีมสืบสวนจะออกไปที่เกิดเหตุทันทีหรือโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ การเข้าสู่ที่เกิดเหตุต้องเป็นไปอย่างปลอดภัย ผู้สืบสวนอุบัติเหตุไม่ควรก่อให้เกิดอุบัติเหตุใหม่ หรือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของอุบัติเหตุใหม่ ดังนั้นการเข้าสู่ที่เกิดเหตุควรเปิดเสียงไซเรน และไฟฉุกเฉินนำทาง แต่ต้องใช้ด้วยความระมัดระวังและต้องทำตามกฎหมายจราจรในการใช้รถฉุกเฉิน

การเข้าสู่จุดเกิดเหตุให้เร็วที่สุด ต้องมีความรู้เรื่องถนนสายหลักและทางลัดในพื้นที่รับผิดชอบ ต้องหลีกเลี่ยงเส้นทางที่การจราจรติดขัด และมีการกีดขวางบนทางหลวง ถ้าไปถึงที่เกิดเหตุช้า ผู้ประสบเหตุและพยานหรือยานพาหนะ อาจจะถูกเคลื่อนย้ายออกจากสถานที่เกิดเหตุ และหลักฐานสำคัญอาจจะสูญหายได้

ก่อนเข้าถึงจุดเกิดเหตุให้คอยบันทึกหมายเลขทะเบียนรถ หรือรถที่มีความเสียหาย หรือรถต้องสงสัยขับออกจากที่เกิดเหตุหรือจอดในพื้นที่ใกล้เคียง ข้อมูลเหล่านี้อาจจะมีคุณค่าระหว่างการสอบสวนติดตามในการตามหาพยานหรือรถที่ชนแล้วหนี

2.3 การทำการสืบสวนในที่เกิดเหตุ

การทำการสืบสวนและเก็บข้อมูลในที่เกิดเหตุ ทีมสืบสวนจะต้องกระทำโดยเร็วและด้วยความเป็นมืออาชีพ เป็นที่น่าเชื่อถือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้พบเห็น ถ้าการสืบสวนมีบุคลากรมากกว่าหนึ่งคนหรือเป็นทีมสืบสวนฯ ควรจะแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติการในที่เกิดเหตุให้ชัดเจน เพราะเวลาในที่เกิดเหตุมีน้อยและมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายอย่าง ก่อนที่หลักฐานจะถูกเคลื่อนย้ายและถูกทำลาย

กิจกรรมที่ควรดำเนินการตามลำดับก่อนหลัง (Northwestern University Center for Public Safety, 2001) มีดังนี้: (อย่างไรก็ตาม ลำดับกิจกรรมอาจปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์)

2.3.1 กิจกรรมเมื่อไปถึงที่เกิดเหตุ

- เลือกที่จอดรถด้วยความระมัดระวัง(รูปที่ 2-3)
- กวาดสายตามองกลุ่มคนมุงเพื่อหาตัวคนขับรถ และผู้ที่อาจเห็นเหตุการณ์หรือพยาน
- แนะนำตัวหรือประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วในที่เกิดเหตุ (ถ้ามี)
- มอง/สังเกตสิ่งที่จะทำให้ไฟไหม้ ไฟดูด. แล้วจัดการควบคุมหรือขอความช่วยเหลือหน่วยดับเพลิงหรือการไฟฟ้าฯ
- มอง/สังเกตสิ่งอันตรายอื่นๆ เช่น รถยนต์ที่จะวิ่งผ่าน น้ำมันที่ไหล กันคนมุงออกไปนอกทางรถ
- ดูแลผู้ได้รับบาดเจ็บ

- ขอความช่วยเหลือฉุกเฉินจากคนที่มุงดู หรือจากที่อื่น
- หาตัวคนขับ หรือแจ้งตำรวจถ้าเป็นกรณีชนแล้วหนี
- มองหาพยานที่ยังอยู่ในที่เกิดเหตุ เตรียมการถามและขอชื่อที่อยู่
- จัดการเคลียร์ถนน แต่ชะลอการย้ายรถ เว้นไว้แต่เป็นการช่วยผู้บาดเจ็บ หรือได้พยานสี
กำหนด ตำแหน่งรถแล้ว

รูปที่ 2-1 การแนะนำตัวต่อเจ้าหน้าที่และผู้อยู่ในที่เกิดเหตุเมื่อไปถึง

รูปที่ 2-2 จอครรถของหน่วยในลักษณะที่จะช่วยปกป้องบุคลากรที่กำลังปฏิบัติงาน และแสดง
การติดตั้งป้ายและอุปกรณ์เตือนการเกิดอุบัติเหตุ

2.3.2 หลังจากควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉินได้แล้ว

- สอบถามเบื่องต้น หรือคุยกับคนขับรถ
- สอบถามพยานหรือผู้เห็นเหตุการณ์
- ตรวจสอบสภาพยานพาหนะเบื่องต้น : สังเกตการปิดเปิดไฟ สวิตช์ไฟ ตำแหน่งเกียร์ และ
ยาง
- ถ่ายภาพร่องรอย (Marks) และสิ่งตกหล่นต่างๆ (Debris) บนถนน และตำแหน่งรถที่เกิด
เหตุทุกคัน
- วัด/ทำแผนที่ ร่องรอย และสิ่งตกหล่นบนถนน และตำแหน่งสุดท้ายของรถ
- บันทึกชื่อโรงพยาบาลที่ผู้ได้รับบาดเจ็บถูกส่งตัวไปรักษา และที่ที่รถถูกนำไปเก็บไว้
- เคลียร์ถนนเพื่อการจราจรถ่าถนนปิดการจราจรอยู่

รูปที่ 2-3 การทำเครื่องหมายกำหนดตำแหน่งของรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ก่อนที่รถจะถูกเคลื่อนย้าย

รูปที่ 2-4 การกำหนด (Mark) ตำแหน่งรอยเบรก และถ่ายภาพ ภาพนี้มองจากทิศทางที่รถยนต์วิ่ง เห็นตำแหน่งรอยเบรก ตำแหน่งสุดท้ายของรถ เทียบกับเส้นศูนย์กลางทาง

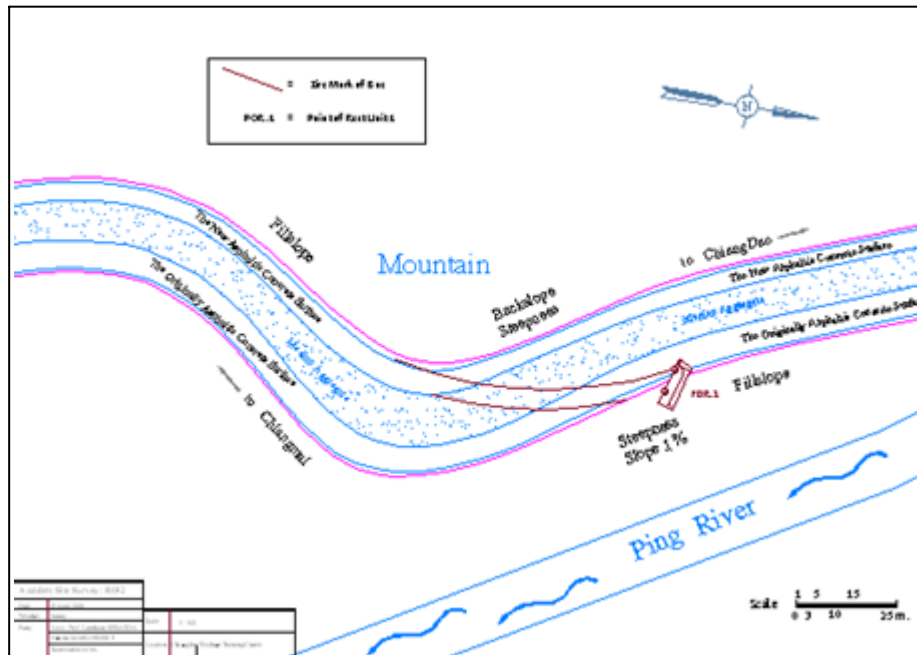
รูปที่ 2-5 ตัวอย่างรอยชุดเป็นร่องจากชิ้นส่วนรถยนต์บนผิวจราจรซึ่งตำแหน่งรอยชุดเทียบได้ดีกับแนวเส้นขอบสีขาวกับแนวเส้นศูนย์กลางทางสี่เหลี่ยม

รูปที่ 2-6 ตัวอย่างรอยชูดิจิตจากการไถล และตำแหน่งสุดท้าย ของรถจักรยานยนต์

รูปที่ 2-7 การทำแผนผังจุดเกิดเหตุที่เส้นทางถนนคดเคี้ยวและมีความต่างระดับ ต้องใช้เครื่องมือสำรวจ
Theodolite

รูปที่ 2-8 เก็บข้อมูลทางกายภาพและสภาพแวดล้อม ณ บริเวณเกิดเหตุ (รูปที่ 2.7) นำเสนอในรูปแบบ AutoCAD

2.3.3 หลังจากการเก็บข้อมูลเร่งด่วนเสร็จแล้ว

(ซึ่งอาจทำต่อไปในวันนั้นหรือติดตามไปดำเนินการภายหลังถ้าจำเป็น)

- หาหรือกำหนดตำแหน่งจุดชน
- ตรวจสอบสภาพรถอย่างสมบูรณ์
- ถ่ายภาพเพิ่มเติม : ภาพจากมุมมองของคนขับ อุปสรรคต่อการมองเห็น สภาพผิวทาง อุปกรณ์ควบคุมจราจร และความเสียหายของยานพาหนะ
- สัมภาษณ์คนขับ หรือผู้โดยสาร หรือพยานเพิ่มเติมพร้อมทั้งตามเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเพิ่มเติมจากโรงพยาบาล

รูปที่ 2-9 การเก็บข้อมูลรถ ทั้งสภาพภายนอก สภาพภายในรถ และขนาดความเสียหาย (Damage Profile)

รูปที่ 2-10 การติดตามข้อมูลบุคคลและผลทางการแพทย์ของผู้บาดเจ็บจากโรงพยาบาล

2.3.4 การจัดเก็บข้อมูลหลังวันเกิดเหตุ

บ่อยครั้งที่การเก็บข้อมูลในสถานที่เกิดเหตุไม่สามารถทำได้เนื่องจากเวลาจำกัด หรือถ้าอุบัติเหตุเกิดกลางคืนก็ควรมาตรวจสอบสถานที่ในเวลากลางวันอีกครั้งหนึ่ง ร่องรอยบนถนน เช่น รอยเบรก รอยหมุน และรอยขีดข่วน ฯลฯ จะสังเกตได้ดีเวลากลางวัน การทำผังบริเวณก็สามารถทำภายหลังได้ถ้าตำแหน่งร่องรอย จุซชน หรือตำแหน่งรถได้รับการทำเครื่องหมายไว้แล้ว

หลังจากเก็บข้อมูลในที่เกิดเหตุครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่เก็บได้จากสถานที่เกิดเหตุมาทำการวิเคราะห์ในเบื้องต้น หากพบว่าข้อมูลที่มีอยู่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ก็จะต้องทำการเก็บเพิ่มเติม โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้ได้รับบาดเจ็บ ซึ่งอาจจะไม่สามารถทำการเก็บข้อมูลได้ละเอียด หรือแม้แต่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคำให้การต่างๆของผู้ประสบเหตุที่ให้การแก่ตำรวจ ก็อาจมีความจำเป็นต้องนำมาใช้ในการวิเคราะห์

2.4 การรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

การเก็บข้อมูลข้อมูลเพิ่มเติม ต้องกระทำในสถานการณ์ต่อไปนี้

- (1) ประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าของคดี เพื่อขอข้อมูลที่ทางเจ้าหน้าที่มีอยู่และสามารถให้ได้
- (2) เมื่อรถที่ประสบอุบัติเหตุถูกเคลื่อนย้ายออกจากที่เกิดเหตุ ก่อนที่หน่วยสืบสวนอุบัติเหตุจะไปถึง ในกรณีนี้ผู้เชี่ยวชาญด้านรถจะไปหาหลักฐานเพิ่มเติมจากที่ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำรถไปเก็บรักษาไว้
- (3) การสัมภาษณ์ผู้ประสบอุบัติเหตุ และข้อมูลการบาดเจ็บ ซึ่งอาจเป็นที่โรงพยาบาลทั้งของรัฐและเอกชน หรือที่บ้านของผู้ป่วย
- (4) การสัมภาษณ์บุคคลอื่นๆ ที่อาจให้หลักฐานเพิ่มเติม เช่น เจ้าหน้าที่หน่วยกู้ภัย และผู้เห็นเหตุการณ์ ที่ไม่สามารถสัมภาษณ์ได้ในสถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น
- (5) ประสานงานหน่วยงานทางเพื่อขอข้อมูลที่จำเป็น เช่น แบบแปลนและโปรไฟล์ถนน

รูปที่ 2-12 การติดต่อกับโรงพยาบาลเพื่อขอข้อมูลและประสานงานเพื่อการสัมภาษณ์ผู้บาดเจ็บ

2.5 การสืบสวนอุบัติเหตุย้อนหลัง

มีหลายกรณีที่ผู้สืบสวนอุบัติเหตุไม่สามารถไปถึงที่เกิดเหตุในวันเกิดเหตุ หรือไปถึงเมื่อผู้บาดเจ็บ รถ และที่เกิดเหตุได้รับการเคลียร์จนเปิดให้การสัญจรเป็นไปตามปกติแล้ว การสืบสวนอุบัติเหตุจะเป็นการสืบสวนย้อนหลัง อย่างไรก็ตามผู้สืบสวนอุบัติเหตุยังต้องไปถึงที่เกิดเหตุให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การดำเนินการสืบสวนอุบัติเหตุย้อนหลังก็มีขั้นตอนหลักๆ เหมือนกับอุบัติเหตุที่ผู้สืบสวนสามารถไปถึงที่เกิดเหตุได้เร็วเช่นกัน เพียงแต่รายละเอียดการรวบรวมข้อมูลจะแตกต่างกันบ้าง ข้อมูลที่จำเป็นหลายประการต้องอาศัยความอนุเคราะห์จากบุคคลหรือหน่วยงานที่ไปปฏิบัติงานในที่เกิดเหตุในวันเกิดเหตุ ข้อมูลดังกล่าวได้แก่ :

- (1) ลำเนาบ้นที่กประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- (2) ภาพถ่ายซึ่งอาจได้จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ สื่อมวลชน หรือหน่วยกู้ภัย เป็นต้น
- (3) ชื่อและที่อยู่คนขับรถ
- (4) สำเนาการจดทะเบียนรถที่เกี่ยวข้อง
- (5) สถานที่ที่นำรถไปเก็บไว้ และ
- (6) การนำส่งผู้บาดเจ็บ เป็นต้น

รูปที่ 2-11 ทีมงานหน่วยสืบสวนสาเหตุของอุบัติเหตุเข้าพบร้อยเวรเจ้าของคดีเพื่อชี้แจง
วัตถุประสงค์ของการทำงานและขอข้อมูลเบื้องต้นของอุบัติเหตุ

ภาพถ่ายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการสืบสวนสาเหตุอุบัติเหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ทีมสืบสวนอุบัติเหตุไม่สามารถเข้าถึงที่เกิดเหตุได้รวดเร็วพอ หรือเข้าถึงที่เกิดเหตุหลังจากสถานที่เกิดเหตุได้รับการเคลียร์เรียบร้อยแล้ว ซึ่งถ้าหน่วยที่ไปถึงที่เกิดเหตุก่อน เช่น ตำรวจจราจร พนักงานสอบสวน หน่วยกู้ภัย หรือพยาบาล ได้ถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุไว้ ภาพถ่ายที่ดีจะเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการสืบสวนอุบัติเหตุ หัวข้อ 2.6 จะแนะนำวิธีถ่ายภาพพื้นฐาน (Basic photos) ในที่เกิดเหตุที่สามารถใช้ได้ดีต่อการสืบสวนอุบัติเหตุภายหลัง

2.6 การถ่ายภาพในที่เกิดเหตุ

ภาพการชนที่สำคัญและบันทึกยากที่สุดคือภาพที่ถ่ายในที่เกิดเหตุก่อนที่รถจะถูกเคลื่อนย้าย เป็นภาพที่สำคัญเพราะเป็นภาพที่บันทึกความจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ได้ถูกต้องกว่า ได้รายละเอียดมากกว่า และรวดเร็วกว่า ถ่ายภาพได้ยากกว่าเพราะสถานการณ์ขณะนั้นไม่เอื้อต่อการถ่ายภาพ เช่น ไม่มีเวลาพอที่จะวางแผนถ่ายภาพ แสงไม่พอ หรือผู้มีภารกิจสำคัญต่อการจัดการอุบัติเหตุอาจเข้ามาบดบังการถ่ายภาพ เป็นต้น (Northwestern University Center for Public Safety, 2001)

2.6.1 ภาพพื้นฐาน (Basic photos) จากที่เกิดเหตุ

วัตถุประสงค์ของภาพพื้นฐานคือแสดงสถานการณ์เมื่อรถทุกคันหยุดอยู่หลังการชนว่าเป็นอย่างไร วัตถุสิ่งของต่างๆอยู่ในตำแหน่งไหน สิ่งหนึ่งสิ่งใดสัมพันธ์กับสิ่งอื่นอย่างไร ภาพเหล่านี้ทำให้ทราบว่าภาพรายละเอียดภาพหนึ่งภาพใด เช่น ภาพคนเจ็บ คนตาย ชิ้นส่วนรถ คราบน้ำมัน ฯลฯ สัมพันธ์กับภาพอุบัติเหตุทั้งหมดอย่างไร การถ่ายภาพเฉพาะภาพรายละเอียด เช่น สภาพศพ และภาพโคลอสอัฟรต เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ เราต้องการภาพเพื่อแสดงตำแหน่งสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเหล่านี้ในสถานที่เกิดเหตุ (Northwestern University Center for Public Safety, 2001) :

- ตำแหน่งสุดท้ายของรถและร่างคน
- สิ่งที่บ่งบอกการชนบนถนน
- สิ่งที่บ่งบอกการชนกับสิ่งข้างทาง
- สิ่งที่ใช้บอกตำแหน่งได้บนถนน เช่นป้ายจราจร หลั กม.
- ภาพที่คนขับอาจจะวิ่งเข้าปะทะครั้งแรก หรือจุดที่รถวิ่งออกนอกถนน

2.6.2 ในการถ่ายภาพ เลือกรูปกล้องที่สามารถครอบคลุมภาพที่ต้องการ

เมื่อถ่ายภาพพื้นฐานเสร็จ ถ้ามีเวลาพอหรือสถานการณ์อำนวย ให้ถ่ายภาพรายละเอียดของร่องรอยต่างๆ บนถนน และความเสียหายของรถ ถ้ารถยังชนติดกันอยู่ให้ถ่ายภาพไว้ก่อนเพราะรถจะถูกแยกออกจากกันเพื่อการเคลื่อนย้าย สิ่งต่อไปคือภาพรายละเอียดของรอยล้อซึ่งมีแนวโน้มจะเลื่อนหายไปไม่ช้า ส่วนภาพรายละเอียดความเสียหายของรถสามารถรอได้เพราะความเสียหายเหล่านั้นน่าจะยังคงอยู่เหมือนเดิมแม้รถจะถูกนำออกจากที่เกิดเหตุ